

Еліміздегі
ең үлкен
ескерткіш

7-бет

Үстаздың
алдын
кеспейді

8-бет

«Алма-Атадан»
Алматыға

10-бет

EGEMEN QAZAQSTAN

Жүз жылдық жылнама

www.egemen.kz E-mail: info@egemen.kz

№15 (29744) 23 КАНТАР, БЕЙСЕНБИ 2020 ЖЫЛ

FACEBOOK.COM/EGEMENKZ

TWITTER.COM/EGEMENKZ

Іскерлік белсенділікті ынталандыру қажет

Президент Касым-Жомарт Токаев «Атамекен» УКП президиумының төрагасы Тимур Құлышбаевты қабылдады, дең халбарларды Президенттің баспасоз қызметі.

Кездесу барысында Мемлекет басшысына бизнес секторының ахуалы, отандық кәсіпкерліктің проблемалары, сондай-ақ Ұлттық кәсіпкерлер паластиның осы саладағы қызметтің корытындылары туралы акпарат берілді.

Касым-Жомарт Токаевка еліміздегі агрономеркесін кешенинің дамуы, фермерлер мен

іскерлік белсенділікті ынталандыруға және өндірісті дамытуға бағыттау қажет екенін атап етті.

Сонымен катар кездесу кезінде кәсіпкерлікті колдана баябындағы мемлекеттік бағдарламалар жұмысының тиймділігі сез болды. Ұлттық кәсіпкерлер палатасының басшысы жаппай кәсіпкерлік пен адами капиталды дамытуға негізделген «Үкімет бизнес үшін», «Бастау», «Жас кәсіпкер» жобаларының жүзеге асырылу барысы туралы да айтты.

АЛАҢДАТАРЛЫҚ АХУАЛ

Балқаш: бақ пен сор

Біз Балқаш көлі туралы не білеміз? Айдының көлемі жағынан әлемдегі ірі су көймаларының ішінде он тортінің орында тұрғанын, Азия құрлығындағы үлкен 4 көлдің бірі екенін немесе Қазакстандағы Каспий мен Арал теңіздерінен кейінгі үшінші су көри екенін айтамыз...

Қалмаханбет МУҚАМЕТҚАЛИ,
«Egemen Qazaqstan»

Сондай-ақ Балқаш көліндеге тән гидрографиялық атауга ие ерекше су бөліктегі бар екен. Мысалы, Сарыесік түбөгі көлді екінші боліп жатыр. Батыс боліктегі бірнеше шығанақ орналасқан, олар Сарышаган, Қашқантеңіз, Каракамыс, Шепек, Балашашкан, Ақметсү деп аталады. Ал шығыс болігінде Күзқол, Балытыкел, Карапшаган сияқты онға жуық

шығанактың тұзды су шайып жатыр. Көл аумағында ірілікшекті аралдар да көп. Батыс жағалауына жақын манда Басарал, Тасарал, Ортаарал, Аяқарал, Олжабекарал деген атауга ие аралдар тобы орналасқан, шығыс түстен Байғабыл, Балай, Шаукар, Кентүбек, Коржынбек аралдары көзге шалынды. Жалпы Балқаш су бассейні аумағындағы арал саны кырыншык деңей жетеді екен. Ал Сарыесік түбөгі Үзынарлар бұғазына жалғасып бітеді. Айтпақша, осы бұғазды

(Соны 9-бетте)

Алматы – Нұр-Сұлтан каласы бағытындағы әуе жолында немесе Талдыкорғаннан елордага дейінгі әуе сапарында үшак терезесінен көріп, тамашалатуға болады. Осы үзігінде аумағындағы судың терендігі 6 метрге деңей жетсе, бүкіл көл сүйнен орташа терендігі 5,8 метр болатынын шылымда зерттеліп, анықталған.

Ал енді мұның барін неге айттың отырымыз?

Адамзат табиғаттың осы ерекше жаунарынан айрылып калуы мүмкін... Біз Балқаш туралы бәрін білгенімізben, көл сүйнен жыл откен сайын тартылып, Қазақстанға жаңа экологиялық көтерінің көле жатканын хабарымыз шамалы болып отыр.

(Соны 9-бетте)

ЖАҒЫМДЫ ЖАҢАЛЫҚ

Отыздан астам жоғары оқу орны

шәкіртақы көлемін 25 пайызға арттырды

Мемлекет басшысы Қ.Токәевтың тапсырмасы бойынша биылдан бастап жоғары оқу орнандары мен колледж студенттерінің стипендиясын 25 пайызға көтеру межеленгені белгілі.

Осы орайда Білім және ғылым министрлігі жергілікті атқарушы органдармен бірлесе отырып, атаптап тапсырманы орында аясындағы шараларды қабылдады. Ведомствоның баспасоз қызметтің хабарлауды, еліміздің 30-дан астам жоғары оқу орнандары

студенттеріне көбейтілген шәкіртқа, сондай-ақ жергілікті атқарушы органдар тарарапынан колледж студенттерінің стипендия төлене бастады. Осылайша, жоғары оқу орнандарын 179 мың студенті мен колледждердің 136 мың студенттің шәкіртқа көлемі артып отыр.

(Егемен-акпарат)

10-бет

Сот корпусының ахуалы туралы баяндады

Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Токаев Жоғары Сот Кенесінің төрагасы Талғат Донақовты қабылдады.

Кездесуде Талғат Донақов Президентке Жоғары Сот Кенесінің 2019 жылғы жұмыстарының қорытындылары жайында баяндады.

Мемлекет басшысына еліміздегі сот корпусының ахуалы, судьяларды іркітеу ісін катаңдату және сottардың

кадрлық резервін қалыптастыру бағытында кабылданған шаралар туралы молімет берілді.

Кездесу соңында Қасым-Жомарт Токаев Талғат Донақовқа бірқатар нақты тапсырма берdi, деп хабарлады Президенттің баспасоз қызметі.

СЕРПІНДІЛІК СТРАТЕГИЯСЫ

Құрылышы қарқынды Қазақстан

Жыл сайын қаншама жастар үйленіп, жеке отау тігіп жатады. Олар құрган жас отбасының түтіні қаншалықты тұзу үшкандыын бірлескен өмірде кол жеткізген алғашқы табысарына қарап аңғаруға болады.

Сұнғат ЭЛІПБАЙ,
«Egemen Qazaqstan»

Сол табыстың үлкен – үйлі болу мәселесі. Әрине, үйлі болу дегеніміз – кез келген жас отбасы үшін ұмытылмайтын айрықша куанышты жағдай ғана емес, сонымен катар бірлескен өмірдің жаңа білдіретін маңызды оқиға. Мұнан әрі ол үйді көркейту, жаңетті заттар алу секілді жаңа талпыныстар басталады. Тірлікке жаңаша мән кіреді. Ата-бабамыздың «үйлену оңай, үй болу қыны» деп айттып кеткеніндей үйлі болған отбасының іргесі одан әрі бекітүсседі.

Жалпы үй салу секілді құрылымы маселесінің жеке білдіретін маңызды оқиға. Мұнан әрі ол үйді көркейту, жаңетті заттар алу секілді жаңа талпыныстар басталады. Тірлікке жаңаша мән кіреді. Ата-бабамыздың «үйлену оңай, үй болу қыны» деп айттып кеткеніндей үйлі болған отбасының іргесі одан әрі бекітүсседі.

Жалпы үй салу секілді құрылымы маселесінің жеке

отбасы үшін ғана емес, кез келген мемлекет үшін маңызы зор. Әсіресе, Қазақстан секілді жақадан құрылған жас мемлекет үшін. Сондықтан болар, көптеген елдер Кеңес Одағы құрамынан бөлініп, өзөрінің түзеліс мемлекеттерін құрган өткен гасырдан тоқсанының жылдарынан бері құрылымы салу ісі жас мемлекеттердің алғашқы қадамы қаншалықты табысты болғанын білдіретін бағытты олшемнің бірінәйнады. Себебі, құрылымы жұмыстарын жүргізе білген елдер көркейтіп дамыды, жүргізе алмаган елдер кетеуі кетіп артта калды. Мұнайда елдің халқы құрылымын жүргізе білген елде барып, сондай құрылымы жұмыстарына жалданды. Яғни, басқа елдің алеуметтік дамуы, экономикалық нығаюы үшін үлес кости. Міне, осы тұргыдан алып қаралғанда, құрылымы саласының даму көрсеткішінің маңызын посткөнестік елдерде қазіргі уақытта деңей бағаланып келе жатқан ішкі жалпы өнім көрсеткішінен катар қоюға да болар еді.

(Соны 5-бетте)

Өзіміздің өнімдер өрге сүйрейді

Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Тоқаев сайлауды бағдарламасында мемлекеттік кызметті жандандыруға, ел ісіне араласатын жастарға жол ашуға үде берген еді. Бұл уәлесі Президенттік жастар кадр резервін жасақтау арқылы орындағы жағын. Басында осы жобаның тиімділігіне, ашықтығына, әділдігіне сын көзben қарап, қатысуга сенимсіздік танытқандар болды. Бірақ мен Президенттің өзінің бастамасы болғандыктан, мұның зор мүмкіндік екенін сезініп, бағымды сынап көрүте бел будым.

Алғаш осында шешімге келгенімде тандаулы 300 кадрдың қатарынан табылармын өте сенимді болдым. Алайда, жобага қатысуга талаптанған жігерлі, жаһанды жастардың саны 13 мыңдан асқанда іштей алғандай бастадым. Бұл әр дайындығымды пысықтайды, жобага одан сайын жауапкершілікпен қаруауды асер етті.

Іріктеу бірін-бірі өткен күрделі жеті кезеңнен тұрды. Бұл кезеңдердің онай болмaganын көзben коріп, сезінің айтып отырганым барлық сыйнакқа түгел қатысқанымды, яғни соңына дейін жеткенінді аңғартады. Осы тұрғыда Мемлекеттік қызмет істері агенттігі мен Президент жаһандыға Мемлекеттік басқару академиясының қыруар жұмыс атқарғанын атап өткім келеді.

Іріктеудің барлық кезеңнін қыны мен қызығы қатар жүрді. Әсірсе маган бесінші кезең – құзыреттілік бағалау өте қызықты етті. Бұл кезеңде өзім сийкітін озғаштастырып, әртүрлі салада да өзгеріс жасауға кабілетті жастар бір

топка жиналып, белгілі бір тақырып төңірегінде пікір таластырдық. Әркайсымыз әртүрлі идеяларымызды, ұтмыды ұсыныстарымызды ортага тастандық. Осы сәтті жіті бакылап отырган бағалаушылар артынан бізге кай жаһынан қабілетті, кай тұсымыз кемшиң екенін айтып берді. Әрі өз-өзімді тануға да сеп болды. Яғни, біз алі де жетіле туруміз, біліміміз бен біліктілігімізді шындауымыз көрек. Жеке амбидицдан горі білімімізді алдыңғы қатарға кою көрек. Белгілі бір қызмет ұсынышындаған оған білім мен білігіміз лайық келе ме, осыны ойланған жөн. Бұл жөніндегі

бойынша білім алдым. Оқудан кейін үш жыл мемлекеттік компанияларда зангер ретінде қызмет еттім. КТЖ мен «Siemens AG» компанияларының бірлескен «Temir Zhol Electrification» ұйымының құқықтық мәселелер жөннідегі директоры науазымына дейін көтерілді.

Әрі қарай өзімді қасіпкерлік салада шындауды жөн сандым. Қазір өз кәсібімді донгелетіп отырганым бес жыл болды. Нұр-Сұлтан қаласында бетоннан жол төсөнші тастаны шыгаратын зауытты ашуды колға алдық. Бүгінде мен баскарып отырган «Ару Тас» зауыты спорада табысты жұмыс істеп жатыр. Бас қалада төсөлтөн 200 мың шаршы метрден аса тас төсөнші – біздін зауыттың енімі. Осы уақытта дейін мемлекеттік 40 млн тенgedен аса салық төлеп үлгердік. Зауыттың

натижелі жұмысын жеке жетістігім ретінде айта аламын.

Қазір менің зауытымда біраз адам жұмыс істеп, нәпакасын тауып отыр. Мен бірақ бұған токмейлесім, алдағы уақытта елімізде қасіпкерлікін дамдаудың серпінді үлес көсип, бұдан да көп жұртқа пайдамды тигізгім келеді.

Экономиканы дамыту үшін өзіміздің өндірісті дамытуға баса қоңыл болу керек. Халықтың отандық өнімдермен молынан қамтамасыз ету өз қолымыз өзіміздін аузында жеткенін бліпреді. Сондықтан осы бағыттарға істердің ілгерілуге бар-күш жігерімді саламын.

Бекжан ЭЛІМКУЛОВ,
«Ару Тас» бетон өнімдері зауытының директоры,
Президенттік жастар кадр резервінін мүшесі

Үкілеген үмітті актайдыныңға сенемін

Бұғынға әлем бұрынғы әлемнен әлдекайда өзгеше. Мысалы, климаттың антропогендік өзгеруі карынды жүріп, жана технологиялардың таралуы әлемдік үдерістерді қалыптастырып жағын. Мұндай мәселелер мемлекеттердің алдына жаңаша сын-тегеүріндер қоятыны белгілі.

Егер біз қазіргі заманды адамзаттарындағы жаңа бір кезең деп карастырақ, әрине мемлекеттің әлемнен жаңа белгестерге жеткізе алатын, жаңаша ойналатын жастарды мемлекеттік қызметке тартып жақшылті туындауды.

Сондықтан Президенттік жастар кадр резерві бағдарламасын ең басты артықшылығы – Қазақстандағы мемлекеттік қызметтердің трансформациялау. Яғни, мемлекеттік қызмет қазіргі заманның

сын-тегеүріндерді ескеріп, инновациялық амалдарды қолдана отырып, елімізді әлемнің алдыңғы қатарлы мемлекеттері катарапынан енүін жүзеге асыруын жағын. Осы тұрғыдан алғанда, еліміздегі алғыр жастардың басының біркітіру – биік мақсатқа жету жолындағы алғашкы баспаңдар.

Іріктеу процесі күрделі болғанына қарамастан, қызықты етті деп ойлады. Алғашкы екі кезең цифрлі және вербалдық тестилерден құралған.

Ондағы басты мақсат – адамдарың қысқа уақыт ішінде тапсырманы түсініп, берілген цифрлар және басқа ақпаратты талдау алуын анықтау. Үшінші кезең үш негізгі элементтен тұрды: жобаны шынтастыру, әссе жазу және алеуетті бағалау. Менің жобамда Қазақстанның су куаіпсіздігі мәселелеріне арналған шешімдер қарастырылған. Әссе жазу барысында үміткерлердің аналитикалық дағдылары бағаланды.

Әлеуетті бағалау біздің қаныштықты

командамен жұмыс істей ауымыз, берілген тапсырмаға соны шешімдер таба алуынан сияқты касиеттірімізді қорсетті. Мен үшін ең қызық кезең – эксперттік комиссиямен

әнгімелесу. Сол кезеңде мен идеяларыммен еткіз-тегжелі болісіп, су қауіпсіздігі мәселелерін шешу бойынша шілдіммен болысуге мүмкіндік алдым.

Президенттік жастар кадр резерві бағдарламасы Мемлекет басшылының бізге артқан сенімі деп білемін. Мен үшін мұндай сенім – өте жогары жауапкершілік. Сол себепті, алған білімізді ел илгілігіне жаратып, өз пайдамды тигізе әкеле аламын деген үміттемін. Еліміздің экологиясын жақсартуға өз үлесінді коса алатының сененім.

Зульфия СУЛЕЙМЕНОВА,
Президенттік жастар кадр резервінін мүшесі

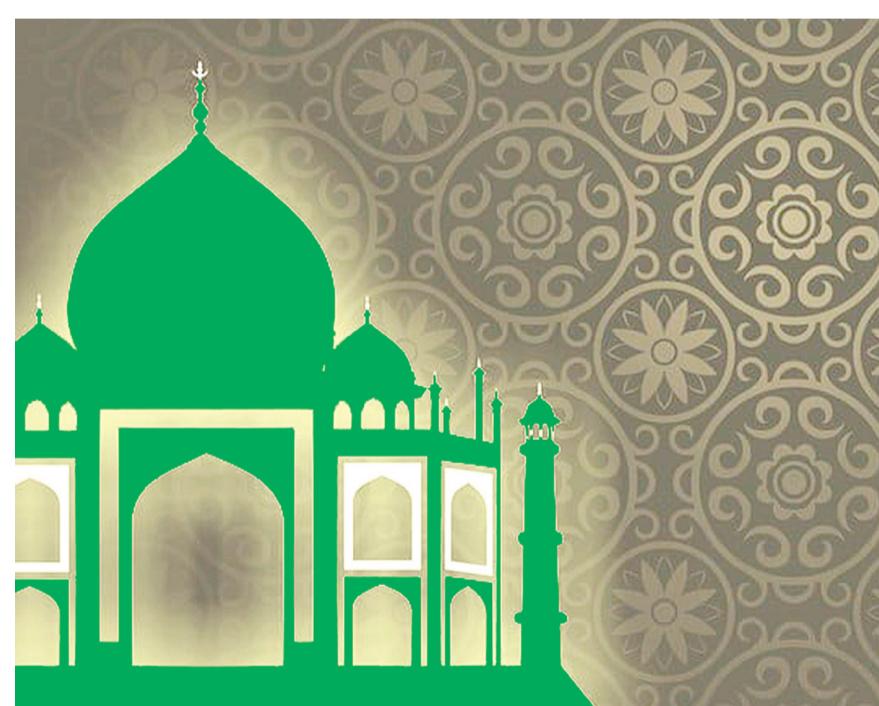
Үятсыздық аздырар адам баласын

«Егер үялмасан, білгендіңді істей бер!». Бұл әуелті Адам (ғ.с.) әрі соңы ақыреттік Мұхаммед (с.ғ.с) пайғамбарға дейін өзгеріссіз жеткен біркіттар ұлағаттар шындағы адамды кілт тоқтатып ерекше оқшаша хадис. «Асыл сөзге әлем жок» демекійі, күнін ес жылдыратын оесіт. Білгендің істей деген – хайван тірлік. Ал одан жогары тұру – адамилых. Адам ойында бір ғана өтірік пен санада сәл киянат болса, кеудедегі жүректің кірленуіне жетіп артылады. Ал қол үрлікка, аяқ арамға жүгіре берсе, онда бойдан үтті кетті деген деген сөз. Жалпы, үтті деген не, оны кім калай пайымдал жүр, пайызы каниша?

Қазақтың көндігінде абырай, арнамыс, кадір-қасиет үттін тұстарады. Алайда, үтті күннің қозеңен көңеке іздейген Қунікей қыздайды, адам табиғатына олшесуіз жасырынган қысымды құш екенін көбісі бле бермейді. Ол әркінге әркән амес, барша адамзатта бірдей етілген табиги екеп.

Рұхты таза үстайтын иманмен тамырлас түкүм. Адамилыхтың қазығы, адамгершіліктің атасы, ізгіліктің атасы. Бір адамды үттілікпен шакырып отырган сахабаны Мұхаммед (с.ғ.с) пайғамбар тоқтатып «Үят сөзден сіндіретін дүние емес, ол иманнан» дегенін бар. Ал «Расында, әрбір діннің өзіне тән мінезі бар. Исламның мінезі – үт. Үят пен иман түзгіз байланысты» дегенін жадиғін мұсылмандың болмысы жағын. Бұдан бой мен ауыз қыстың таза үстаяу, нектелесу, үтті деген не, оны кім калай пайымдал жүр, пайызы каниша?

«Әдептілік, арлықтың мен махабbat – қабірден әрі өткендегі үш жолдастырынан» дегендегі білгелін аталарапынан ар-үттілік түти, абыраймен дүние салған тәуірлеріміз. Олар пұлға арын сатқан, бұлданған, кекірейген, түрлі-түсті антиурғаннан сабак ала білген ақылдылар. Үятсыздың үстаспаган, оны тыңдарап, тілін тәрбиселеген, оған қарал қылышын түзеген. Алдына атойлан

одан да жақсы», «Қарттың таубелілігі жақсы, жастардың таубелі болуы тіптен жақсы».

Әлбетте адамды «Бетсіз» деп жүзінен, «Үяттың бар» деп, ісінен танитын халықтың көзі тұрашып. Бір ойшылдың «Үяттың адам иттеп де жаман» дегенін оқып, иттен үттің іздейгінен таңғалды. Алайда, қазаның қакпағының индушыда мынадай бір әдеп бар екен. Алабетен жерге барып, нәжісін шығарады да, топыракты бүркірата отырып, торт аятымен көмегі, сосын орынан жылжиды екен.

Әр үйдің көз аулиесіне шаңырактың босағасы шаттанып, куаныштан шалқиды екен. Өкінішті, үттің жаңынан қаралғандағы жауаптың аялғысынан жасақтауға ахуалына қарасын» деген гұламалар бар. Тіптен «Адамдардан үтілғанша».

Откен заманнан үш жақсы болып көздейді.

Олар: «Ердің үтті жақсы, әйелдің үтті жақсы», «Әр адамның әділ болғанда болып көздейді.

Одайлы жақсы, басшының әділдігі

әздері жинағандай, бет жыртысын, ақырында ағайын мен ағайын, абысын мен абысын, бала мен баланың аражігі ашылып, бірін-бірі сottың алдына сүйрелеу көбейді. Осы біз балырымызды шеттептіп, ағайындықтан ажырап, үттің болған жоқын ба?

Мұсылман үтілігінен көзінен үтіліп болған Мұхаммед (с.ғ.с) пайғамбарының «Үят кетесе, әкіншісі де кетеді» деп, үттің пен иманды егіздесе, үттің көмегінде көмегінде жасаған жағдайда болған Абай атамы «Кімнің үтті жок болса, оның иманы да жоқ» деп мақұлдайды. Ал қазақтың қаралып рухани шекара-сы бір ғана «Үят боладысы». Ендеше, үттің бардың иманы тірі, үтті жоқтың иманы елі. Үттілік беттің оты, үттілік рухтың өшкеги шогы!

Нұрлан қажы БАЙЖІГІТҰЛЫ,
дінтанушы имам

Аринур АСКАР,
«Egemen Qazaqstan»

Постер-патриоттық жасасын!

Бала кезімізде біздің шан-шагын ауылдың әр жерінде «құнқосем» тұратын. Контордың, казіргіштік көмекшілік көзінде Ильичтің басына телек кіні, он қолымен жарын болашақтың іүсқан тұрган бейнесі болды.

Контордан таяқ тастам жердегі клубтың как алдында ақ мәрмәрдан соғылған кеуде мүсін тегінде тарылған. Ауылдағы орта мектептің мандайшасында «Оқы, оқы және оқы» деп жазылып тұрганын айтпасақ та біліп отырысыздар. Біздің ғана емес, барлық ауылдарда кемінде бір Ленин мемнүнделап тұратын.

«Құнқосем» келмеске кетті. Алдымен суреттегі жогалды, ұрандардың ошті, кейін ескерткіштері құлатылды. Алайда, кеңестік кезеңнен калған ұраншылдық, постер-патриоттық көзінде ерекше қарын алғандай.

Көшени әйтпеганда, алеуметтік жердегі әлде-әлде кімдердің қасқайған суретін іліп, касына «қанаттың сезін» жазып қон сонға айналды. Бұрын

ТОЛҒАНДЫРЫП ТАҚЫРЫП

Инклюзивті білім ауылдық жерлер үшін де өзекті

Соңғы жылдары еліміздің білім саласына инклюзивті білім беру деген жаңа ұйымның енгени белгілі. Инклюзив дегеніміз, қарапайым тілмен айтсақ, ерекше қажеттілігі бар, яғни ақыл-ойында, физикалық дамуында кемістігі бар балалардың катардағы мектеп оқушыларымен (балабақша тәрбиеленүшілермен) төң дәрежеде білім алуды, бірге окуы. Қазакы пайымға салсақ, оларды беліп-жармау, өзекке теппей, өзімсіне бауырга басу.

 Азамат ҚАСЫМ,
«Egemen Qazaqstan»

Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Тоқаев 2019 жылғы Қазақстан халқына арнаған Жолдауында бұл мәселеге ерекше екпін беріп: «Қамқорлығында мүмкіндігі шектеулі балалары бар отбасыларға ерекше қөніл бөлінуі тиіс. Тек ресми статистика бойынша 80 мыңнан астам бала мүгедектігіне байланысты есепте тұр. Үкімет БЦП диагнозы бар балаларға медициналық және элеуметтік қолдау көрсетуді жақсарту үшін шаралар қабылдауы керек. Балаларға қолжетімді болуы үшін шағын және орташа оңалту орталықтарының желісін кеңейту қажет. Біз ерекше қажеттіліктері бар адамдар үшін бірдей мүмкіндік жасауға міндеттіміз. Үкіметке енді осы мақсатқа үш жыл ішінде кем дегенде 58 миллиард теңге бөлуді тапсырамын» деген еді.

15 мыңнан асады

Иә, казір елімізде инклузивті оқыту бойынша алға жылжу байқалады. Инклузивті білім беруге арналған оқулықтар, әдістемелер шығарылып, әртүрлі бағдарлама қабылдануда. Шығыс Қазақстанда да бұл тарапта тиісті жұмыстар қолға алынуда. 2018 жылы облыста Инклузивті білім берудің жол картасы әзірленіпті.

«Облыс әкімінің тапсырымасымен әзірленген осы бағдарламадан кейін мектептерде тиісті жағдай жасала бастады. Облыс қөлемінде 38 мектеп тірек-қымыл аппараты бұзылған балаларға бейімделсе, 2020 жылы 19 білім үйімінда осындай жұмыстар қолға алынбақ. Былтыр 500 мұғалім оқытылды. Биыл 700 мұғалім мен мектепке дейінгі білім беру орындарының 200 тәрбиешісі курсан өтеді. Инклузивті негізде білім беретін мұғалімдерге қосымша ақы төлеңіп жатыр. Өнірімізде «Дара» қайырымдылық корының, «Болашак» корпоративтік корының, «Niet Woman» қоғамдық бірлестігінің қомегімен 10 инклузивті білім берудің ресурстық орталығы ашылды. Жақын уақытта 56 инклузивті қолдау кабинетін, 293 психолог кабинетін, 47 инклузияны қолдау аймағын қалалық, ауылдық мектептерде ашуды жоспарлап отырмыз. Бұл мақсатқа облыстық бюджеттен 2020 жылға 253 мың теңге бөлінді» дейді облыстық Білім басқармасы қорғанышылық, қамқоршылық және интернаттық үйімдар бөлімінің бас маманы Сәулө Мұздапарова.

Басқарма берген мәліметтерге сүйенсек, бұғынде облыста 15 мыңдан астам ерекше білім беру қажеттіліктері бар ба-лалар (0 жастан 18 жасқа дейінгі) тұрады. Оларға психологиялық-медициналық-педагогикалық консультациясының ұсынысына сәйкес мектепте окушылармен бірге, үйде немесе арнайы білім алуға ұсыным беріледі екен.

керек. Әуелі соларды қытып, олар бізге білгендерін үйретуі керек қой. Алайда бізде логопед те, дефектолог та жоқ. Сондықтан инклузив балаларға нақты, жеке бағдарлама шықса жақсы болар еді», дейді ол.

Оқулық та, бәзләрдама да бар

Бір сыныпта инклюзивті білім алатын оқушы саны бір-екі баладан аспаусы керек. Сонымен қатар осы санаттарғы балалар бір параллельде көп болған жағдайда оқушылар саны 12-ден аспайтын тузету сыныптарын даярлық тобында немесе 1-сыныптан бастап ашуға болады екен.

Мұғалімдер не дейді?

Инклюзивті білім бүгінде қалағада, ауылға да жаппай енгізілгенімен, бұл тарапта шешімін таппай жатқан мәселелер де жоқ емес. Әсіреле ауылды жерлердегі инклюзивті негізде сабак беріп жүрген мұғалімдердің бірқатары колдарына ешқандай арнағы нұсқаулық, бағдарлама, окулық тимегенін, соған қарамастан алдындағы екі-үш баланы өз білгендерінше оқытып жатқандарын айтады. «Бізге мемлекет осы үшін қосымша ақы төлең жатыр. Соған сай білім беруіміз керек кой. Ақшасын алып, қолымызды қусырып отырғанымыз ыңғайсыз екен. Ақшаны қойыңызшы, алдымыздың көзі жәудіреп отырған балаларға обал. Соларға жаным ашиды. Олар мектеп бағдарламасынан мүлде қалып жатыр. Өзім инклюзивті негізде екі балаға сабак беремін. Қолымда бағыт-бағдар ретінде ұстанар, негізге алар бірде-бір бағдарлама немесе окулық жоқ.

Тағы бір түйткіл, бізге инклюзив сабақ бергеніміз үшін жалақыға қосымша 7 мың теңге төленеді. Бірак бір балага сабақ берген де, 3 баланы оқытқан да сол 7 мыңды алады. Бұл қалай? Қындығы неге ескерілмейді? Кейбір әріптерім осыны түсінбей дал», дейді Жарма ауданы, Калбатау ауылындағы Георгиевка орта мектебінің бастауыш сынып мұғалімі Мадина Қызыжанова.

Осы ауданның басқа ауылында инклузивті негізде бастауыш сыныпта сабак беретін (аты-жөнін жазбауымызды өтінді) мұғалімнің бірі: «Менің сыныбымда психологиялық дамуы тәжелген, тілінде кемістігі бар бір окушы білім алады. Үшінші сыныпта оқыса да, әлі күнге дейін санауды білмейді. Бүгін айтқанды ертең ұмытып қалады. Сондықтан әүпірімдеп 1-сыныптың бағдарламасымен әлі келе жатырмыз. Біздің мектебімізде баланың тілін шыгаруға көмектесетін логопед маман да жоқ. Жалғыз психолог не істесін?! Әттең, қолымда оқулық та жоқ. Оқулық болса, ақшасын төлең, өзім-ақ сатып алар едім», деп ауылдағы талай мұғалімнің басындағы кепті жеткізгендей болды. Ал Абай ауданындағы ауылдардың бірінде мектепалды даярлық сыныбында тәрбиеші болып еңбек ететін мұғалім де аты-жөнін көрсетпеуді өтініп, өзін толғандырыган бір мәселені жеткізді. «Менің сыныбымда бір бала бар. Білуімше, осындей санаттағы балалармен мұғалімдермен бірге психолог, логопед, дефектологтер жұмыс істейі

Мұздапарова.

Ауыл мектептерінде инклузивті білім беру түрғысында кедергілер болғанымен қала мектептерінде бұл тарағатта көп қыныңдық жоқ сеқілді. Қала мен ауыл мектептерінің арасындағы айырманы бағамдайық деп Өскемендердегі №8 орта мектепке арнаіры барғанымызда, жер мен көктей өзгешелік бар екенін аңғардық. Төрт жүзден астам окушы білім алатын бұл оку ордасында бүтінде 7 коррекциялық сыйып (64 окушы) бар, 15 бала инклузивті білім алса, 4 окушы үйде оқиды. Мектепте 2018 жылы «Дара» қайырымдылық қорының демеушілігімен инклузивті білім берудің ресурстық орталығы ашылыпты. Мұнда логопед те, дефектолог та, психологиял та бар. «Осы мамандар ерекше қажеттілігі бар балалармен тығыз жұмыс істейді. Біз мектепке ата-аналарды да шақырып тұрамыз. Ресурстық орталықта ақыл-ойында, физикалық дамуында кемістігі бар балалардың жағдайын жақсартуға, денсаулықтарын түзеп, нығайтуға барынша жағдай жасалған. Біз Өскемендердегі Сәрсен Аманжолов атындағы Шығыс Қазақстан мемлекеттік университетті студенттерімен де етене жұмыс істейміз. Былтыр осы оку орнының 21 студенті мектепте тәжірибеден отіп, ерекше қажеттіліктері бар балалармен жұмыс істеді. Біз өз тәжірибемізді ауыл мектептерімен бөлісуге, білгенімізді үйретуге дайынбыз», дейді мектеп директоры Раиса Ескендірова.

КӨКЕЙКЕСТИ

Ұстаздың алдын кеспейді

Көпке топырақ шашкымыз жок, бірак қоғам қайраткерлері ретінде атальы жүрген мактаулы мұғалімдер арасында арапідік болса да аттарына кір келтіріп жүргендегер кездеседі. Алқалы жиында қаржы полициясы мен прокуратура қызметкерлері сыйбайлас жемқорлық көбіне білім ошактарында кездесетінін жасырмайды. Тіпті, Елбасының өзі бірде мектепке еден жуушы қабылдайтын болса, одан пара дәмететін директорлар бар екенін атап көрсетіп, бұған жол беруге болмайтынын қатаң ескертті. Бәлкім, бұған қоғамның әр саласындағы ат тізгінің ұстаган иті жақсылардың да үлесі бар шығар. Өйткені олар мұғалімді баласы мектеппен қоштасар кезде немесе немересі бастауыш сыныпқа баарardaғана еске түсіреді. Міне, қоғамнан осылай бөлекtenіп қалғандықтан ба, мектеп оқшаулана берді. Тіпті, ондағы тіршілікті бағамдау мен байыптаудан қалғандаймыз. Неге? Оның бірқатар себеп-салдары бар.

Сараптап көрелік. Тоқсаныншы жылдары күнкөріс қамымен көтпеген мұғалім басқа салаға ауысып кетті. Мектепте өз мамандығын шексіз сүйтіндер ғана қалды. Бос орындарға бұрын ауылдық кеңесті, кеңшарды басқарғандар, зоотехниктер, агрономдар, инженерлер, есепшілер келді. Мектепті басқаруды ауыл әкіміне жүктеді. Біраз мұғалім ала қашық сүйретіп, базар жағалады. Сірә, табысы жақсы болды-ау шамасы, солардың мектепке қайта оралғандары шамалы. Ал агрономдар мен зоотехниктер биологиядан, бухгалтерлер математика мен геометриядан, тамақ өнеркәсібі мамандары химиядан, инженерлер физикадан «көзін шығарып, басын жарып» сабак өттіп жатты.

Калғанын анықтаған. Ал әке тәрбиесінде өскендер автоматты тез меңгерген, жер де қазған, техника тілін де аз ғана уақытта үйреніп алған. Шеше тәрбиесіндегілер ыдыс жууға, еден сыйыруға, жалпы жеңіл-желіп жұмыстарға сұранған. Мектепте қызы-келіншектердің шамадан тыс көбейіп кетуі ұл тәрбиесіне, болашақ ер-азаматтың мінез-құлқын қалыптастыруға, олардың жігерлі болып өсулеріне кері әсерін тигізетіні айтылып та, жазылып та жур. Осының барлығы сайып келгенде мұғалім беделінің төмендеуіне аппаратын фактор.

Енді «Педагог мәртебесі туралы» жаңа заңының тиімді тұстары қандай болмақ деген занды сұрақ туады. Рас, жаңа занда әлеуметтік кепілдікке басымдық

Тәуелсіздіктің алғашқы жылдары жекеменшік оқу орындары жауыннан кейінгі саңырауқұлақтай қантап шыға келді. Қолынан келгендердің біразы институт, университет ашты. Қолы қысқалары колледж ұйымдастырды. Қазір айтулы институттардың қосымша колледждері бар. Бұған кешегі қүнге дейін сабактасып келген «сырттай оқу» дегенді қосыныз. Жаппай нарыққа көшу кезіндегі осы үрдістен соң арзан оқу ақысымен білім алған мұғалімдер мектептерге жұмысқа кіріп жатты. Менің өзім университетті сырттай бітірген бір туысты жұмысқа орналастырғаным бар. Ол ағылшын тілінің мемлекеттікі. Егер инш-

Ол ағылшын тілінің маманы еді. Бір күні директор хабарласып тұр. «Ренжіме, ана баланың ағылшын тілі тұрмак әріптегінде білмейді фой», дейді. Бетті бастым. Ағайынға қызмет жасап болмайтынын сонда түсіндім. Тағы бір мысал. Кешеғана тойдан қайттым. Такси жүргізушісі Шымкент қаласындағы жоғары оқу орындарының студенті екен. «Күндіз оқып, түнде табыс табады екенсін. Жаксы фой» деп әнгімеге тарттым. «Ой, ағай! Қазір тенгең болмаса, оқытушылар сынан алмайды. Содан фой тұнделетіп жүрдімдік тағай. Гем шортай тоғасынан

геніміз», дейді. Бұл жағдай да бесенеден белгілі. Ақшаның күшімен оқу бітіргендер жарытып бала оқыта ма? Орташа деңгейдегі мұғалімнен орташа деңгейдегі шәкірт тәрбиеленеді емес пе? Ал оқытушысына пара беріп, баға алған студенттен ертең қандай маман шығады? Осының өзі мұғалім беделінің төмөндеп кетуіне асер етіп жатқаны жасырын ба? Әлде мұны да жоққа шыгарарсыз?

Көзің көштің де оның салынудан да

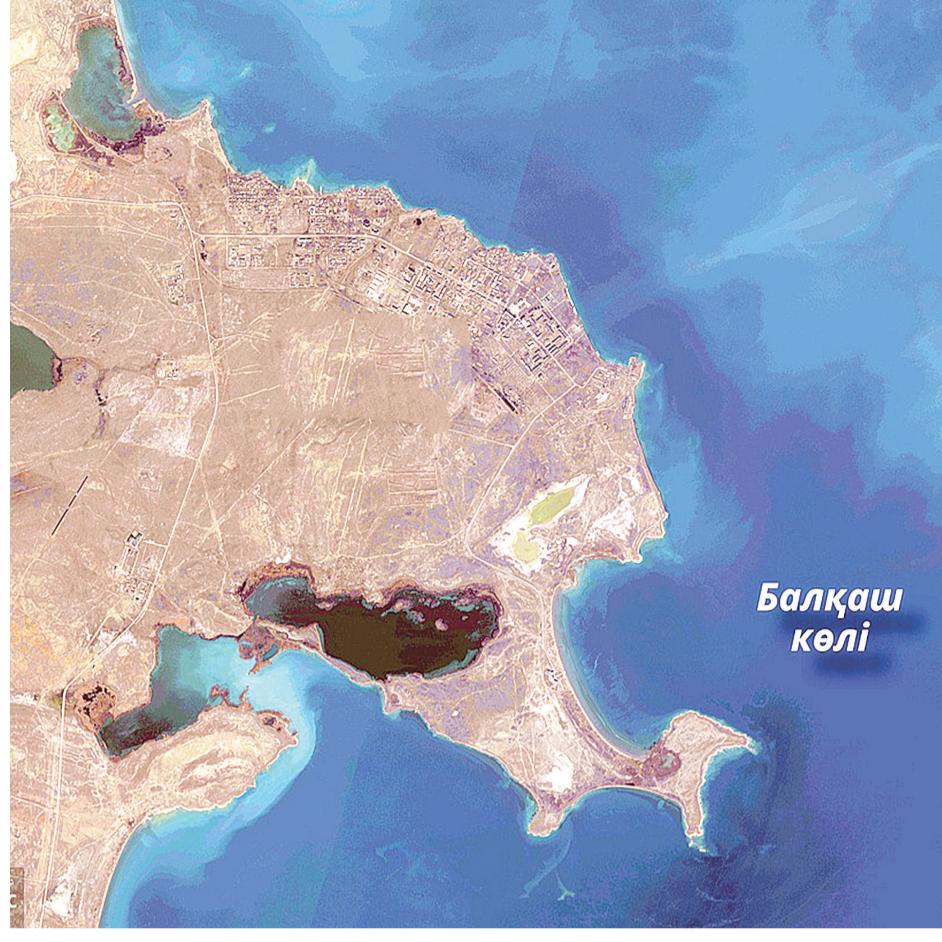
Қазір жастар ең оңай мамандық мұғалімдік деп ойлайтын сыңайлы. Бұған техникалық мамандықтардан гөрі, гуманитарлық, яғни мұғалімдік окуға құжат тапсырып жатқандардың көптігі анық дәлел. Шалғай аудандардағы мектептерде химия, математика, физика, ағылшын тілі пәндері мұғалімдері же- көрсетіп жүрсе, окушы біткен еңбекке тәрбиеленбей ме? Ұстаздың өзі үйінде шіреніп жатса, шәкірттерін отансүйгіштікке, патриотизмге, еңбексүйгіштікке, ұйымшылдыққа кім тәрбиелейді? Жол көрсететін, жол бастайтын ұстаз осы тұста бұғып қалса, басқасынан не сурарсын?

ағылшын тілі пәндері мұғалімдері жетіспейді. Неге? Өйткені бүгінгі жастардың мұндай қысын сабактарға тісі бата бермейді. Жоғары оку орындарына түсуші талапкерлердің төмен балл жинағандары амалсыздан мұғалімдік мамандықты таңдайтыны да содан. Ал ата-ана болса, «баламыз жоғары оку орнын бітірсе болды» деген қағида ұстанады. Оларға ертең балалары мектепке барып-келіп журсе болғаны. Тіпті, осы мұғалімдік сатыдан балаларын әкімдікке, жоқ дегенде мектеп директорлығына сүйрейтіндер де табылады. Осыдан барып бәсекеге толы дүрбелең кезенде мұғалімдік қызметке барынша дарынды адамдарды тарту өмірлік қажеттілікке айналып отыр.

Сабырбек ОЛЖАБАЙ,
Қазақстанның құрметті
журналисі

АЛАНДАТАРЛЫҚ АХУАЛ

Балқаш: бак пен сор

(Соңы. Басы 1-бетте)

...Қазак мұндауда «Айтқан жерден аулақ» дейді. Алайда қоршаған ортага қатысты мәселеде үнсіз қалуға болмайды. Оның үстіне біз экология проблемасынан орасан зиян шеккен елміз. Жойылып кетуге шақ қалған Арап теңізінің жағдайы Қазақстан туғілі, әлемнің акылы ояу жүртүн әлі де алаңдатады. Орагытып отырғандағы айтпағымыз – Балқаш көлінің бүгінгі мәселе. Бұл жағдайды жіті талқылап, біржақты қылмасақ, ертең кеш болуы мүмкін. Оның үстіне қазір Балқаш көлінің экологиялық қаупін анықтап, Үкімет назарына ұсынып отырған арнайы мемекеме жоқ екен. Экологтар да соңғы 14 жыл көлемінде көлге қатысты кешенді зерттеу жұмысы жүргізілмегенін айтады. Ал Балқаш көлінің су көлемі теңіз деңгейімен салыстырғанда 342,8 метрге дейін төмендеген. Бұл да 2012 жылды дерек. Жалпы, соңғы 2 000 жыл бойы теңіз деңгейінен 346 метрдей жоғары қалпынан айналаған көлдің терендігі өткен гасырдың 60-жылдарынан бастап төмендеуге бет алышты. Қазір судың деңгейі бұрынғы ернеуінен 3-4 метрге дейін құлдилағаны айтылады. Үрейлі үрдіс адам көзіне көрінбегенімен, біртіндеп үлкен экологиялық қатерге әкелетін проблемаға айналып келеді. Судың азаюын көлдің батыс бөлігі мен шығыс бөлігін қосатын Ұзынарал бұғазының жалаңаштанып көріне бастағанынан да байқауға болады екен.

– Біздің дерегімізше, еткен 50 жыл аралығында Балқаш көлінің аумағы едәүір қысқарған. Яғни, қазір көл суның тартылуы қаралайым адамның өзіне көріне бастады. Жалпы, Балқаштың су мөлшері сыртқы көздерге, ағып келіп қосылатын өзендердің ағынына қатысты өзгеріп отырады. Жетісу дағы жылтырап аққан жылғаның бәрі Балқашқа келіп құяды дегенмен, көл сусы негізінен Іле өзені арқылы келетін суға тәуелді. Накты айтқанда, жыл сайын Іле арқылы қанша көлемде су қосылады, Балқаштың аумағы да соңшалықты толығып тұрады. Демек, көл көлемінің соңғы жылдары құрт қысқаруының себебін Іле өзенінің бастауынан бөлінетін судың кемуінен іздеу керек. Әзірге су тапшылығының алдын мұздықтардан еріген су көлемі алып

түр. Алатаудағы мұздықтар мәнгілік емес, жылдар өте еріп таусылып, Иленің табаны құрғай бастағанда галамдық экологиялық апат орын алады, – дейді.

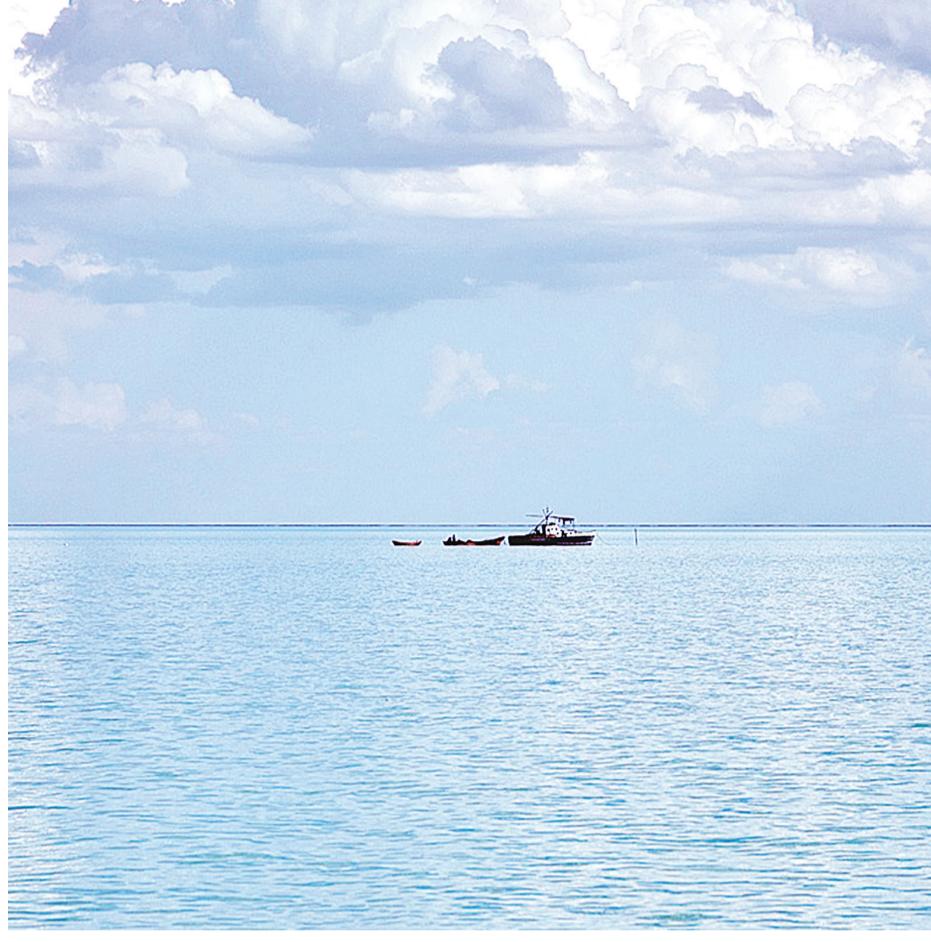
«Табиғат» экологиялық одағының басшысы Мәлс Елеусізов.

Балқашқа Іледен өзге Жетісұдын тағы бірнеше өзені қосылады. Иле Алатуы мен Жонғар Алатауының түйіскен тұсынан бастау алатын Қаратал, Ақсу, Лепсі өзендері де көлдің оң жағалауына жетіп құйылады. Бірақ, Иле өзенінің орны бір төбе екен. Балқаштың ернеуінен төмөндемеуіне ежелден бері осы Иле сүйнің тоқтаусыз қосылуы сеп болып отыр. Яғни, Иле – Балқаштың күретамыры іспетті. Ал Иленің өзі бастауын Қытай елінен, нақтысы шығыс Тянь-Шань тауынан алатын Текес, Құнес атты өзендердің қосылуынан алады. Әуелгі нұктесінен бері қарай ағып, 1439 шақырымға созылатын арналы өзен Қазақстан шекарасына жеткенше Шыңжаң өлкесін шолып өтеді. Ал Иленің Қазақстан аумағындағы ұзындығы 802 шақырым шамасында.

Бұл жердегі мәселе Іле суының күрт азауына қатысты болғандықтан, Балқаш проблемасының туындауына көрші ел де жауапты болуы керек. Өйткені Қытайдағы халық санының өсуі Шыңжаң аймағындағы тұрғындардың үлесінің артуына да ұласып отыр. Сол себепті аумақтағы егістік шаруашылық мен өндіріс орындарының көбейіп, сұғадеген сұранысты ондаған есеге өсіріп жіберген. Бұл Ілден акқан сұға түсетін артық салмақ. Мәселен, халықаралық сарапшылар Қытайдағы су тұтынудың мөлшерін 555 млрд текше метрге дейін жеткенін айттып, бұл қажеттіліктің алдағы 10 жыл ішінде 818 млрд текше метрге дейін өсетінің болжап отыр.

Метреге деңгөнән болжап отыр.

Экологтар сияқты географтар да Балқаш көлінің арнасынан алыстауы топырактың тұздануына, оазистердің күргауына әкелетінін айтады. Мұның салдарынан аймақтағы табиғи баланс бұзылып, адам денсаулығына да қауіп төне бастайды екен. Ал аумақтағы гидрологиялық тепе-тендіктің сакталмауынан күргақшылық пайда болуы мүмкін. Бұл басты экологиялық қатер – Алатау жоталарындағы мұздықтардың жап-пай еруіне себеп болуы да ғажап емес. Айтпақшы, қазір трансшекаралық

100

өзендердегі ағын қуатын осы мұздықтардан бөлінген су мөлшері азайтпай, реттеп түр.

– Өкінішке қарай, біз Балқаш көлінің көз алдымызда жойылып бара жатқанына күе болып отырмыз. Көлдің көлемі 4-5 метрге азайғанын айту күлкілі болуы да мүмкін, бірақ, оның экологиялық сипаты жақын жылдары сезіле бастайды. Балқаш фаунасының өзгеруі айналадағы тіршілік атаулыға кері әс-рін тигізеді. Бұл еліміздің екі үлкен облысының аумағындағы тұрғындарды экологиялық апатқа соқтырады. Оның үстіне адамзат Арал теңізінің жойылу белгілеріне көз жұмып қарағандықтан одан айырылып қалды. Демек, бұл экологтарға емес, бүкіл көзі ашық адам дабыл қағатын мәселе, – дейді география ғылымдарының кандидаты, «Экология проблемаларын зерттеу» ғылыми-зерттеу институтының қызыметкері Айжан Ысқақова.

Галымдардың жанайқайында мән бар. Есептеулер бойынша биыл Қытай шека-расы арқылы ағып отіп жатқан судың жылдық мөлшері 81,6 текше шақырым шамасында болмақ. Ал 2030 жылы бұл көрсеткіш 72,4 текше шақырымға дейін кемуі мүмкін. Демек, біз күн от-кен сайын су мәселесінде Қытайдан жеңіліс тауып, ішкі қажеттілікті өтеуге кететін шығынды ақтай алмайтын күйге түседініміз анық. Яғни, ғалымдар мен табиғат жанашырлары қаққан дабыл енді саяси сипат алуы керек сияқты.

– Балқаш көлінің тартылуын қазір

Балқаш коллиң тарылған қазір жэй көзбен қарап та байқауға болады. Елордадан Алматыға ұшак арқылы ұшқан кезде Балқаштың үстімен өтеміз фой, ашық күнде қарап отырсаңыз көлдің ортасында ұзынша арал сұлба-сын байқайсыз. Қызығушылықпен сұрастырысам, бұл көлдің батысы мен шығысын бөліп тұрган Ұзынарал бұғазы екен. Деректерді ақтарып отырып, 1960 жылдары көл бетінен бұғаздың аз болігі ғана көрінетіндігі жайлы мәлімет таптым. Демек, арада откен уақытта Балқашта үлкен арал пайда бола бастағаны анық. Мен осыдан 3-4 жыл бұрын бұл мәселені көтеріп, сол кездегі Энергетика министрі В.Школьникке ашық хат жазған едім. Өкінішке қарай, энергетикалық даму жолындағы қызу науқан экология мәселесіне

көңіл бөлуге мұрша бермеді ме, әлде экологиялық проблемаларды талдаумен айналысатын мамандардың білігі жетпеді ме, Балқаш мәселеңі жоғары мінберден айтылмай қалды. Әрине, Балқаш проблемасы бір күнде шешіле салатын оңай шаруа емес. Сосын, бұл жердегі проблеманы шешуге Қазақстан қанша мұдделі болғанымен, траншекаралық өзендерге келгенде Қытайдың санасуға мәжбүр болып отырганын да ескеруіміз керек. Өйткені көл сүйнің азаюына бастаудың көршіліктерінде көрсетілген көңіл бөлуге мұрша бермеді ме, әлде экологиялық проблемаларды талдаумен айналысатын мамандардың білігі жетпеді ме, Балқаш мәселеңі жоғары мінберден айтылмай қалды. Әрине, Балқаш проблемасы бір күнде шешіле салатын оңай шаруа емес. Сосын, бұл жердегі проблеманы шешуге Қазақстан қанша мұдделі болғанымен, траншекаралық өзендерге келгенде Қытайдың санасуға мәжбүр болып отырганын да ескеруіміз керек. Өйткені көл сүйнің азаюына бастаудың көршіліктерінде көрсетілген

– Жылдан-жылға ауа райының өзгөрүіне байланысты Іле және Қаратал өзендерінің арнасында батпактану пайда болады, сағалары қайырланып бітелуде, соның салдарынан Балқаш көліне баратын өзектің қалыпты су өткізуіне кедергі келтіруде. Бұдан шабындықтар мен жайылымдар батпактанып, жақын жатқан елді мекендерге су басу қаупі төнеді. Өзен арналарын тазалап, су ағынын жаксарту үшін облыс әкімдігі жыл сайын гидротехникалық және басқа да шараларды өткізуге қаржы бөліп отыр. 2019 жылы облыстық табигатты қорғау іс-шаралар жоспары шеңберінде бюджеттен бөлінген 398,4 млн теңге мақсатты түрде игерілді, – дейді облыстық Табиғи ресурстар және табигатты пайдалануды реттеу басқармасы басшысының орынбасары Қанат Даулетиярұлы.

Айтпақшы, жағырапиялық жағынан алғанда Балқаштың теңіз деңгейінен 340 метр биiktікте орналасқанын мектептеге оқыдық. Көлдің жалпы ұзындығы 600 шақырымға дейінгі аумақты алғы жатқанын, шығысқа созылған ені 9-19 шақырым және батысқа қарайғы ені 74 шақырымға жететінін де қазіргі оқушылар жатқа айтуы тиіс. Тіпті, көл суының 58 пайызы тұщы әрі таяздау келетінін, бұл негізінен батыс болікке тән екенінен де хабардартмыз. Ал Балқаштың шығыс жағалауындағы судың түздышының оте жогары және арнасы терең келетінін де есте сақтайық. Болашақ буын да осыны білуі шарт. Алайда мұның барлығын келешек үрпақ айтакыр даладағы түзды шұңқырға қарап, тарих оқулығынан ғана оқып отырмаяу керек...

Алматы облысы

ТАБИФАТ ТЕРЕЗЕСИ

Камера алдында ойқастаған қар барысы

Таяуда Алматы мемлекеттік табиғи қорығындағы фототұзақ объективіне үш қар барысы түсті.

БҮҮ Даму бағдарла-
масының жануарлар әле-
мін басқару жүйесі бо-
йынша сарапшысы Айман
Омарбекованаң айтудын-
ша, аталған аңының камераға
екі алыммен жүрген енесі
түсken екен. Күшіктердің
жасы – шамамен 1,5 жыл.
Сирек кадрды биыл қантар
айнының басында Алматы
қорығы мен Зоология
институтының мамандары
алды.

бағдарламасы былтыр қар барысын бақылау мен қорғау мақсатында Алматы табиғи қорығына 25 фотокүрүлғы сатып алып беріпті. Бұл құрал Жанандық экологиялық қор БҰҰ ДБ және Қазақстан Укіметінің ортақ жобасы аясында сатып алынды. Қазіргі уақытта қар барысын бақылау ушін 294 фотокүрүлғы Алматы, Шығыс Қазақстан, Жамбыл және Түркістан облыстарындағы ерекше қорғалатын 13 аумаққа қойылды. Ал елімізде барыстың жалпы аумақтары 120-140 шамамен километр

«Егоза» скрапст

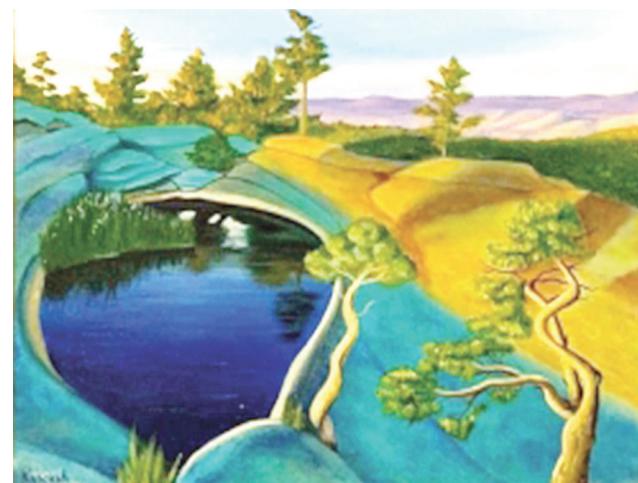

ДӘҮІР ДАУЫСЫ

Кәріпбектің көрмесі

Халықаралық антиядролық қозғалыстың белсендісі, екі колы жоқ суретші Кәріпбек Күйіков карағандылық өнерсүйер қауымы жыл сайын өзінің жеке көрмесімен құнтып отырады. Бұл жолы қылқалам иесі кала түрғындары мен конактарының назарына 60-тан астам туындысын ұсынды. Олардың арасында кейінгі уақытта салынған картиналар да бар.

Кайрат ЭБІЛДА,
«Egemens Qazaqstan»

Сонымен бірге аталған мәдени шара аясында Кәріпбектің «Шын жүргіммен құттықтаймын» атты кітап-альбомының тұсаукасер расімі үймадырылды.

Үш болімнен тұратын жана туындыда Кәріпбектің омірі мен шығармашылығы жан-жақты қамтылған. Бірінші белімде

оның әр жылдары салынған 100 картинасы онертапшылық талдау материалдарымен коса көрініс тапса, екінші болім тұтастай Қазакстаның ядролық карусызы болашаққа карсы құрестегі қызыметіне арналған. Ал соңғы болімде антиядролық қозғалыс белсендісі катысан болып халықаралық форум, оның жұмыстары ұсынылған көрмелер тұрасындағы мағлұматтар толгастырылыпты.

«Кітапта Кәріпбектің балалық шағын тұралы материалдар және оның өмірбаянын алынған деректер бар. Туынды суретшінің «Кәріпбек Күйіковтің өмір сүру ережелері» атты сұхбатының топтамасымен түйнеледі. Бұл кітап тортай

ішінде құрастырылды», дейді облыстық бейнелеу оңері мұражайы басшысының орынбасары Александр Гехт. «Рұхани жаңғыру» жобасы аясында жаһық көрген «Шын жүргіммен құттықтаймын» кітап-альбомы жобасына мұражай директоры Бибігүл

Кұдабаеваның жетекшілік еткенін айта кеткен ләзім. Сондай-ақ бұл шарапатты іске онертапшын Наталья Иваннина, аудармашы Даияна Ысқакова, дизайнер Балауса Тұралыкова да мол үлес коскан.

ҚАРАҒАНДЫ

ӨНЕР

«Суретті түсірген Мамыржан Ботабеков»

Жыырда Қазак ұлттық аграрлық университетіндегі Олжас Сүлейменов атындағы гуманитарлық тәрбие-білім беру институты залинида кәсіби фотосуретші Мамыржан Ботабековпен кезделу кешіп отті.

Айгүл АХАНБАЙҚЫЗЫ,
«Egemens Qazaqstan»

«Шынайы өнерде шекара жоқ» атты шығармашылық кешті ҚазҰАУ ректоры Тілекест Есполов ашып, өз ісінің нағыз маманы Мамыржан Ботабековтің фотоөнер саласындағы ерен еңбегін айрықша атап отті.

Бала кезден екесінің ізін жалғап, әуескөйлікпен басталған бойындағы суретке түсіре өнері 1984 жылы Германияда әскери борышын атқарып жүрген кезеңіндегі шұтала түсіп, айналы «Фотография» курсын оқуға жетеледі. Әскерде жүріп катысан фотографтар байқауында жүзден жүріп, мындан түлпап шығып, жүлделі орынан көрінді. Әскери борышын етегенден кейін, сол елде айналы тапсырмамен тағы да сегіз жыл қызмет етті. Сол кезеңдерде өзі сектілді қарапайым казақ баласының арасынан шығып, шетелдік фотоқұрылғыларды жетік менгеріп, мындағы неміс фотографтармен ишкі тіршесе жұмыс істеуі бір жағынан, үлкен мактансыш болса, екінші жағынан, сирик кездесетін жағдай.

Германияда әскери қызметте жүріп фотосурет өнеріндегі жинақтаған мол тәжірибелін елге келгенен

соң Илияс Жансүгіров атындағы Жетісу мемлекеттік университетінде, Әл-Фараби атындағы Қазак ұлттық университетінде, республикалық қоғамдық-саяси «Парасат», «Бәйтерек» журналдарында, «Алматы ақшамы» газеттерінде сәтті жағастырыды. Осы кезеңдерде қалын жүрістілікка, баспасөзді қалт жібермейтін талғамас оқырман алдында жаны бар фотосуреттерімен танылды. Мерзімді басылымдар мен альбом-кітаптарда «Суретті түсірген Мамыржан Ботабеков» деген жазумен танбаланған суреттер көтеп жарияланған бастады.

Кәсіби фотограф ретінде бірнеше

шығармашылық көрмесі де табыспен өтіп, лайықты бағасын алды. Өнер ісінің «Әлемдің сұлулықпен сезінү», «Менің сүйкіті университетім», «Туган жердің табигаты», «Менің Қазакстаным», «Олжас өнегесі» тақырыптарындағы фотосурет көрмелері жүргіштілікке шыкты.

Кәсіби саладағы елеулі еңбегі және табысты қызыметі үшін әр жылдары «Жылдың үздік фотографы» атты О. Сүлейменов атындағы диплом, Әл-Фараби атындағы Қазак ұлттық университетінде 70 жылдығы және ҚазҰАУ-дың 80 жылдығына орай Құрмет грамоталары, «Айрықша еңбегі

үшін» медалі, Тәуелсіздігіміздің 20 жылдық мерекесіне байланысты Nur Otan парнясының Альыс хаты, ҚазҰАУ-дың 85 жылдығына орай «Аграрлық білім, ғылым және өндіріске қосқан үлесі үшін» медалімен, «ҚазҰАУ-85 жыл!» Алтын медалімен марапатталды.

Кездесу кешіндегі «Рұхани жаңғыру» гуманитарлық зерттеулер орталығының жетекшісі, академик Ханғелді Әбжанов, ақын, журналист Алмат Әсаділ, Телерадиостудия менгерушісі Санациязбек Нұғыман сынды әріптестері мен әр факультеттің студенттері, «Назарбаев білім-ғылым орталығының» белсенді жастары жылы лебіздерін білдірді.

ШАЙБАЛЫ ХОККЕЙ
«Йокеритті»
ОЙСЫРАТА ҮТТЫ

Құрлықтық хоккей лигасындағы (ҚХЛ) кезекті турнирлердің үшінші жергілікті «Йокеритті» ойсыратады.

Бірінші кезеңде тәсіл есеп тіркелді. 4-минутта Корбэн Найт конактарды алға шығарса, 20-минутта айдан іслер таразы басын тенестірді. Үзілістен кейін екі команда тарапынан толассыз шабуылдар жағасынан, қақпаға бір гана шайба енді. 26-минутта Кертис Волктан керемет пас алған Никита Михайліс нысананы дәл көздеді. Ал үшінші кезеңде «қаһарына мінгел» конактар каркынын күрт күштейтіл, айналдырылған бес минут аралығында катарынан үш мәрте мергенді танытты. Бұл голдардың авторлары – Аркадий Шестаков (55-минут), Линдус Виделль (58-минут) және Дастин Бойд (60-минут).

Осылайша катарынан төртінші кездесе женіске жеткен «Барыс» тұракты біріншіліктің жарыс кестесінде бесінші орынға көтерілді. Шығыс конференциясында біздің жігіттер 67 үлпаймен бүрінғысынша үшінші сатыда келеді.

АУЫР АТЛЕТИКА

Рейтингтік турнир
Ташкентте өтеді

8-12 акпан аралығында Өзбекстанның бас шаһары – Ташкентте ауыр атлетикадан рейтингтік турнир өтеді.

Кіл мықтылар жиналатын жарыста Қазакстаның төрт спортшысы өнер көрсетеді. Атап айтсақ, 61 кило салмақта Игорь Сон басынайты. 102 кило салмақта Илья Ильин сыйыс түседі. 109 кило салмақта Ибрагим Берсанов күш сынасады. Ал әйелдер арасындағы 81 кило салмақ дәрежесінде Раушан Мешітханова жарыс көрініп қызылады. Ал өзге мықты ауыр атлеттеріміз сүзір айнандағы Нұр-Сұлтанда өттін Азия чемпионатына даярлануда. Олардың катарында Нижат Рахимов, Денис Уланов, Зулфия Чиншанло және тағы басқалар бар.

Қазакстан ұлттық құрамасының бас бапкері Юрий Мельниковтің айтуынша, алдағы уақытта Олимпиада жолдамалары таратылатын санауды ғана жарыстар қалдады. Сол себепті де барлық бәсекеде отандық зілтеміршілер барынша табысты өнер көрсетуге тырысуы керек.

Дайындаған
Ғалым СҮЛЕЙМЕН,
«Egemens Qazaqstan»

түйелер үрланып, кейін өздері

соглустік асқып кетіп тұр.

Барлық түйе менік деуден аулақпактын. Әкем «Біреудін ала жібін аттама!» деп үйреткен. Артық олжадан дәмтепеймін, маган өзімінің малым бүйірса болды, – дейді Қатарен агад.

Баянауылдағы түйелер тұра-

лы хабардың растығын өз

кулагымызбен білмек болып, нөмірін тауып, жогарыдағы хабарды таратқан адамының өзімен байланыс шыкты. Иессі майды көріп, елді күлактандырып мұсылман Айтмұхamed Молшин деген азамат екен.

– Түйелердің шаруашылы-

тымыздың маңында жүргенін

бір айдай болды. Иессі мал болмайды. Бұл түйелердін иессі бар, іздел жатқан шыгар деп ойлады. Өзіміз де мал өсіріп отырган шаруамыз, жоғалтқаның зардабын білеміз. Содан біреудін байнеттеп асъраган малы гой, біреулар имендемін көтер деп ойдал, қасымыздыға жігіттердін кожалығына тұрақтаттық. Полицияға хабар бердік, өз күшімізден әлеметтік желі арқылы да жар салудамыз. Түйелер кәзір Павлодар облысы Баянауыл ауданынан С. Торайғыров ауылына қарасты Майқайын елді мекенінің маңында тұр, – деді бізге «Сарықайлау CAPITAL» шаруа кожалығының басшысы Айтмұхamed Молшин.

Баяныш
ШИРМЕДИНҰЛЫ

Батыс Қазақстан облысы,
Сырым ауданы

Саясат жөн қызық белімі
Жолдыбыз БАЗАР

МЕНШІК ИЕСІ:
«Егемен Қазақстан» республиканың шыға бастады

МЕНШІКТІ ТІЛШІЛЕР:
Ақтау – astana@egemen.kz
Ақтөбе – mangystau@egemen.kz
Ақтөбе – aqtobe@egemen.kz
Талдықорған – 7su@egemen.kz
Атырау – atyrau@egemen.kz
Карғандауыр – karkandy@egemen.kz
Қызылорда – ozylorda@egemen.kz
Костанай – qostana@egemen.kz
Орал – bgo@egemen.kz
Өзкемен – shygys@egemen.kz
Павлодар – pavdar@egemen.kz
Тарас – taras@egemen.kz
Шымкент – oqo@egemen.kz
Петропавлов – sqa@egemen.kz

МЕКЕНЖАЙЫМАСЫ:
Нұр-Сұлтан – 010008 Нұр-Сұлтан, «Егемен Қазақстан» газетін шығады, 6/13 060010 Аттама, Абылай хан дауыны, 58а
АНЫҚТАМА ҮШИН:
Нұр-Сұлтан – АТС 37-65-27, факс 8 (712) 37-19-87;
Электрондық пошта: info@egemen.kz
Интернет-редакция: portal@egemen.kz
Алматы: 8 (727) 273-07-87;
факс 8 (727) 273-07-87;
Электрондық пошта: almaty@egemen.kz
МАРКЕТИНГ БЕЛІМІ:
Нұр-Сұлтан – 8 (712) 37-60-49, 37-64-48,
advert@egemen.kz, egemens.advert@mail.ru
Алматыда – 8 (727) 273-74-39, факс – 273-07-26,
adv@egemen.kz

Индекс 65392. Алтасына 5 рет шығады.
«Егемен Қазақстан» республиканың газеті АҚ
компьютер орталығында теріліп, беттеді.
Көлемі 6 баспа табак. Немірдегі сүреттердің
саласына редакция жауап береді.
«Егемен Қазақстан» газетінде жарылған
материалдардың сипатындағы базасы болмайды.
Газетті есепке көп тұралы.

№01-Г жылғы 2018 жылы 23 сауранде

Қазақстан Республикасының

Ақпарат жаңынан

жарылған

жарылған

жарылған

жарылған

жарылған